

Grøn bevægelse håber

Nye og gamle græsrodsorganisationer samler sig om fælles initiativer. Det er ikke mindst landbruget, der er i fokus. Det skal omstilles til bæredygtighed. Det er op ad bakke, erkender en af lederne, der håber på et *tipping point*. Bevægelsen venter på en dominoeffekt udløst af folkelig opbakning.

PLAN

Niels Ole Krogh
nok@fla.de

Aarhus. Andelsgårde, Den Grønne Ungdomsbevægelse, Permakultur Danmark, Det Fælles Bedste, Foreningen for Regenerativt Jordbrug, Frie Bønder – Levende Land.

Organisationer, film, bøger og alene den seneste måned to store konferencer på Christiansborg arrangeret af en ny, samlet grøn bevægelse.

I »Det Fælles Bedste«, der er et netværk af 18 grønne organisationer, vil de ikke mindst have landbruget omstillet til bæredygtighed.

»Vi har taget hul på landbrugets omstilling. Et lands tilstand kan være så meget på afveje, at det er nødvendigt, at befolkningen rejser sig fra tilskuerrollen og definerer fremtiden«, skriver formanden for initiativet, Niels Aagaard. Det gør han som indledning til »Den nationale handlingsplan for mad«, der forleden var genstand for en konference på Christiansborg. Det er 186 sider, som Niels Aagaard har forfattet med bidrag fra netværket.

I handlingsplanen er der konkrete anvisninger til, hvad Folketinget, borgerne, landbruget, kommunerne og byrådene, detailhandel, fødevarereproducenterne og medicinerne kan gøre.

For få handler

Niels Aagaard skønner, at to

I Danmark, Tyskland og mange andre lande i Europa kæmpes der for at give smålandbrug en renæssance. Det sker blandt andet som her ved Lyksborg (Glücksburg), hvor der er opstået et såkaldt solidarisk landbrug. En halv snes andre steder i Sydslesvig er også etableret økologiske SoLaWis, der bygger på lokale borgernes opbakning. Arkivfoto: Sven Geissler

Landbruget er udpeget som den store synder, når det drejer sig om forureningen af vores farvande. I Danmark går miljøorganisationerne sammen om at vise alternativer til konventionelt landbrug. Arkivfoto

procent af danskerne reelt ønsker en omstilling. Mange taler om det, langt færre handler.

- Der er en ny bevægelse på vej. Du ser det mange steder.

Folk går sammen i mange slags fællesskaber. Vi står ved en begyndelse, men opbakningen er desværre virkelig svag lige nu.

- Ved 3,5 procent tilslut-

Danske landmænd på besøg hos deres tyske kollega Hartwig Callsen i Skæggerød (Scheggerott), der er ledende i den lokale solidariske landbrug. Tim Riediger

ning begynder der at ske noget. Vi gør, hvad vi kan for at skabe opmærksomhed om den reelle situation. Det er i det lys, du skal se handlepla-

nen og den tilhørende markedsføring, siger Niels Aagaard.

De 3,5 procent som tipping point for en folkeskabt

politisk forandring nævnes blandt andet af Harvard-professorer. FN-rapporter taler dog om, at mellem 10 og 30 procent af befolkningen skal

Alternativer til det kendte bondedanmark

Selv om der delvist gås konstruktivt til det bestående landbrug i Danmark, har tre bøger et klart budskab: Der skal en radikal omlægning til.

BEVÆGELSE

Niels Ole Krogh
nok@fla.de

København. Den grønne omstilling er for alvor kommet på landkortet i Danmark. Det kommer blandt andet til udtryk i en række nye organisationer og med en række bogudgivelser.

Flensborg Avis har sat fingeren med fire steder.

I bogen »Lysbønder« har to antropologer, Sofie Isager Ahl og Sille Skovgaard, opsøgt landmænd, der har noget på hjertet, når det gælder »samtaler om genopbygningen af jorden i Danmark«.

Ploven på pension

Den første samtale er ført med sydslesvigeren Martin Beck, Jaruplund ved Flensborg. Martin Beck er en efterspurgt foredragsholder, agronom, økologisk rådgiver og praktiker, når det gælder

såkaldt regenerativt landbrug. Det er et fagudtryk, der dækker over en mere skånsom omgang med jorden, så alle de bakterier, regnorme, svampe og mikroorganismer, der befinder sig under overfladen uforstyrret kan foretage den evigt gentagne naturlige proces, der nedbryder organismer og skaber grokraft til nye planter. Samtidig bevares kulstoffet i jorden. Det frigives ikke, som når den konventionelle landmand sætter ploven i jorden, til atmosfæren, hvor det straks omdannes til klimaskadelig CO₂.

»Jorden er grundlaget for vores fødevarerproduktion og fødevarer sikkerhed. Den er hjem for mere end en fjerdedel af klodens biodiversitet og fungerer som planetens største vandfilter. FN har anslået, at hvis udpiningen af jorden fortsætter, vil mere end 90 procent af klodens jorder være svært udpinte

i 2050. En tredjedel af landbrugsjorden er allerede udpint«, hedder det i omtalen af bogen.

Genopbyg nu

I »Lysbønder« præsenteres for første gang en række centrale skikkelser i den regenerative jordbrugsbevægelse i Danmark. Det er en samtalebog for fagfolk, men også for alle andre, der søger en dybere forståelse af, hvorfor det, der sker under fødderne af os, er så afgørende for livet – og dermed menneskenes – liv på overfladen.

Martin Beck siger i bogen:

»For mig er regenerativt landbrug udtryk for en ny erkendelse. Det er ikke nok bare at konservere, vi skal i gang med at genopbygge eller regenerere. Som rådgiver henvender jeg mig både til økologiske og konventionelle landbrug. Der er faktisk virkelig mange konventionelle landmænd, der går til den i

disse år.«

En oprørsbevægelse

»Permakultur« med undertitlen, »sådan regenerer vi naturressourcerne og modvirker klimaforandringerne«, er en genudgivet kraftig udvidet udgave af forgængeren med samme navn. Det er parret Mira Illeris og Esben Schultz, der med udgangspunkt i deres egen permakulturgård i fællesskabet Skovvirke ved Holbæk på Sjælland, har udgivet en håndbog i permakultur med masser af illustrationer og fotos, der skridt for skridt fortæller, hvordan folks private haver eller et minilandbrug på et par hektar kan bidrage til hel- eller delvis selvforsyning.

Bogen indeholder også et nok så interessant afsnit om, hvordan Danmark kan omlægges til permakulturelt skovlandbrug. Det er nok det mest radikale forslag, Danmark har set i klimakrisen.

“

For mig er er regenerativt landbrug udtryk for en ny erkendelse

Martin Beck, foredragsholder, agronom, økologisk rådgiver

Alle store industrilandbrug nedlægges og i stedet bor der folk spredt overalt i landet på små jordlodder, der i samspil med skove og træer skaber et levebrød til familien/fællesskabet og et overskud af fødevarer, der kan være med til at forsyne bymenneskene.

Designer landbruget

Perma står for permanent. Systemet praktiseres eksempelvis mange steder i Afrika den dag i dag, og noget, der minder om det, blev også

praktiseret i Danmark, inden det industrielle landbrug tog over.

Fra begyndelsen udarbejdes der et permakulturdesign, der tager højde for klimaet lokalt, skygger, vind, terrænfall og alt andet, der påvirker afgrøder, dyr og mennesker.

Det er en bog, der medtænker alt og samtidig giver den grundviden, der skal til for at leve ægte bæredygtigt, ikke kun næsten.

Forfatterne kalder selv per-

på et tipping point

også dyrker regenerativt – populært sagt pløjefrit landbrug. Arkivfoto:

tive tipping point, hvor temperaturen stiger så meget, at det sætter gang i ustoppelige klimaforandringer, der indebærer vandstandsstigninger, der vil udfordre alle kystlandskaber, også de danske og de slesvig-holstenske.

Niels Aagaard mener trods den beskedne tilslutning til en markant omstilling til bæredygtighed ikke, at danskerne er handlingslammede.

- Alle kan mærke presset. Det er ved at gå op for folk, at vi ikke kan klare klimaudfordringen med små tricks. Selv ikke hvis vi alle går over til at spise plantebaseret mad i stedet for kød, siger han og henviser til handleplanen, der indgående viser, hvor galt det står til.

Han sætter blandt andet sin lid til, at partierne Enhedslisten, SF, Alternativet og Det Radikale Venstre laver en grøn akse op til kommunalvalget næste år.

- Alle til højre i Folketinget taler om grøn omstilling, men går samtidig videre med forestillingen om vækst, siger han.

Nej til vækst

Det Fælles Bedste afviser ideen om vækst som nødvendig for at kunne »finansiere« den grønne omstilling. World Overshoot Day var for Danmarks vedkommende den 16. marts i år. Den dag, hvor landet har forbrugt sin del af klodens ressourcer. Resten af året påvirker forbruget negativt. Det er den uafhængige tænketank The Global Footprint Network, der står bag udregningerne.

I indledningen til Handleplan for Mad beskrives dagens landbrug som overordentlig skadeligt for land- og havmiljøet og klimaet. Der

peges også på løsningerne.

»Vi kan dyrke på nye måder med regenerative jordbrug og permakultur, som gør det muligt at undlade gifte, gyllespredning, kunstgødning og monokultur.

Vi kan omstille fra den enorme produktion af kød til produktion af planter og dermed dyrke langt mere mad på et langt mindre

areal, fordi planteproduktion producerer ti gange så meget mad på samme areal, når plantefoderet ikke først skal igennem

dyrene.

Minilandbrug

- Det gør det muligt at lade noget af jorden blive vild natur, beskyttet natur, skove eller oversvømmede lavbunds-jorde og dermed overholde vores internationale aftaler om god økologisk stand og 30 procent beskyttet natur i 2030», hedder det og der fortsættes:

»Vi kan skabe økonomiske rammer for at opkøbe jorden fra krakkede landbrug og udstykke den til klimavenlig og biodivers

produktion i småskala i stedet for industrilandbrugets uendelige landskaber af monokultur. Og vi kan skabe de tilstrækkelige

finansielle og lovmæssige forudsætninger for omstillingen af landbruget, som gør det muligt at omstille til et landbrug inden for

klodens grænser. Til et landbrug som genopbygger naturen og dens økosystemer, som lagrer CO2 og fremmer biodiversitet i stedet for at slå den ihjel.«

En folkesag

»Den omstilling er omfattende og kræver, at befolkningen tager del i landbrugets videre skæbne. Det er en folkesag, som vi ikke kan overlade til erhvervet og politikerne selv. Vi skal allesammen involvere os og så at sige blive »gårdejere« som medejere og investorer, og en langt større del af befolkningen skal begynde at dyrke jorden og have mange steder, også dér hvor vi ikke har tradition for at dyrke noget som helst, for eksempel i og omkring byerne.

Vi skal fra stor-skala til overvejende småskala, fra få gårdejere til mange, fra kemi til naturlig, fra monokultur til diversitet, fra

foder til føde, fra 0,6 procent, der ejer 61 procent af vores jord til en befolkning, hvor mange ejer, måske i fællesskaber som andelsgårde.«

Hvis du vil læse planen i

RESÜMEE

Andelsgårde, Den Grønne Ungdomsbevægelse, Permakultur Danmark, Det Fælles Bedste, Foreningen for Regenerativt Jordbrug, Frie Bønder – Levende Land. Organisationen, Filme, Bücher und allein in den letzten zwei großen Konferenzen im Christiansborg, organisiert von einer neuen, gesammelten grünen Bewegung. Die Umweltbewegung in Dänemark ist mindestens 50 Jahre alt, aber der Klimawandel hat viele in Angst versetzt.

Im »Das Gemeinsame Beste«, einem Netzwerk von 18 grünen Organisationen, möchten sie insbesondere die Landwirtschaft auf Nachhaltigkeit umstellen. Es ist ein wenig schwierig, da die Mehrheit der Bevölkerung diese Ansicht nicht unterstützt.

dens helhed skal du google »Det Fælles Bedste« og »Den nationale handleplan for mad«.

Økologisk agronom, sydslesvigeren Martin Beck, er en efterspurgt foredragsholder og rådgiver. Hans fokus er jordens frugtbarhed. Han har fået sit eget kapitel i samtalebogen »Lysbønder«. To antropologer taler med danske bønder, der vil omstillingen fra konventionelt til bæredygtigt landbrug. Arkivfoto: Lars Salomonsen

Den Grønne Ungdomsbevægelse har netop udgivet to bøger, der nøgternt beskriver en meget lidt ønskværdig fremtid, og hvad der kan gøres for at modvirke det. Her er bevægelsen foran Christiansborg for at råbe politikerne op. Foto: Den Grønne Ungdomsbevægelse

slutte op for at dominoeffekten opstår.

Mindre hvis – mere når

I handleplanen tales der rent ud af posen. I de seneste pro-

gnoser og videnskabelige rapporter om klimaforandringerne og rovdrift på klodens ressourcer er der mindre og mindre »hvis« og mere »når«. Her skrives der om det nega-

tid, gennem strukturelle forandringer i samfundet.«

»Vi er nødt til at gentænke fremtiden«, hedder det på den første side, af Retfærdig naturbevarelse, der rummer ti visioner for en bedre fremtid efter devisen væk med angsten, frem med håbet.

Den 100 sider lange bog kan beskrives som et ungdommens manifest, et kampskrift for en fremtid, de og andre tør tro på.

Indser svære vilkår

Der gås ganske konkret til værks i bøgerne, der tegner en dystopisk fremtid, hvis ikke der gøres, som de unge foreslår. I Levedygtigt landbrug lægges den rebelske stil til side. Tonen er respektfyldt og ydmyg overfor landmændenes svære vilkår. Den er et håbefuldt opråb for alt det, vi har at miste, og alt det vi har at vinde, skriver Information i bladets omtale af bogen.

Løsningerne er en jordreform, der lidt a la jordloven fra 1919, der tog jord fra gods-ejerne og gav den til tusindvis af nye statshusmænd, vil

skabe liv på landet igen.

Naturens værnepligt

En grøn jobgaranti, skal sikre job til dem, omstillingen rammer. Klimaafgiften a la den, der allerede er på tale i dag og kendt som CO2-afgift, sammen med en handleplan for forskning og uddannelse er to andre forslag. Endelig foreslår de grønne unge en værnepligt, der skal sikre naturens og landbrugets om-lægning.

Det er ikke kun ønsker om grønnere infrastruktur, regenerative landbrug, mindre CO2-udledning og mere naturbevarelse, som Retfærdig naturbevarelse præsenterer, men også en mere inkluderende flygtningepolitik, hvor verdens mange klimaflygtninge bliver taget godt imod i Danmark såvel som i Europa, ligesom bogen advokerer for en 30-timers arbejdsuge, borgerløn, gratis terapi og en større anerkendelse og værdsættelse af omsorgsarbejde, hedder det i en omtale i bogen i mediet »Verdens bedste nyheder«.

ck

makultur for en oprørsbevægelse.

»Det handler lige som andre oprørsbevægelser i historien om at stille sig på de undertrykte side. I vores globaliserede samfund er det nødvendigt at udvide sit solidaritetsbegreb til også at omfatte mennesker i andre lande, verdensdele og i kommende generationer. Det økologiske fodaftryk gør det tydeligt, at der lever flere milliarder mennesker i Sydamerika, Asien og Afrika, som faktisk lever bæredygtigt, hedder det i bogen.« Der konkluderer:

»Det er os med det store forbrug, der er i gang med at ødelægge jordens økosystemer.«

Udskifter klimaangst med håb

Den Grønne Ungdomsbevægelse har netop udgivet to bøger »Retfærdig naturbevarelse« og »Levedygtigt landbrug«.

Bevægelsen beskriver sig selv som »en gruppe af unge klimaaktivister, der kæmper for en grøn retfærdig frem-